

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput I. An Dionysii Opera ab ullo e Patribus, qui tribus primis æræ
Christianæ seculis floruerunt, fuerint citata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

AUCTOR
C. B.

sum sit: deinde ex eo cranio, quod argento circumductum scutellam efficit, vinum a peregrinis adversus dolores capitis sumi solitum. Unde tam ob miraculorum copiam, quam ob gratias a Pontificibus concessas magno inibi esse in honore. Quod autem id cranium sive potius cranii suprema pars sit ipsius Areopagitæ, hoc indigenæ ex majorum suorum prisca traditione habere se asseverant, Unde vero aut quando acceperint, memoriæ proditum non habent. Ita hactenus Halloicius; ac eo quidem, quem citat, loco Areopagitæ cranii seu hujus saltem summitalis, quæ in ducatus Luxemburgensis vico Egel, Latine Aquila, asservetur, Rayssius meminit: verum nec hic, nec Halloicius quidquam, quo cranium illud Dionysii Areopagitæ esse, probatum det, in medium adducit. Quid si ergo, non Dionysii Areopagitæ, sed Dionysii, prope Parisios passi, atque ab hoc, ut supra docui, distincti, cranium illud sit? Utul habeat, cum equidem populari tantummodo, quod de Areopagitæ cranio, in vico Aquila servato, dicitur, traditione, sæpissime falsa, innitatur, anne illud, quod præterea unde et quando eo esset allatum, ignoratur, Dionysii Areopagitæ vere sit, dubium admodum esse atque incertum, necesse est. Quod cum ita habeat, aliudque nihil, Areopagitæ capiti, penes Longi-pontis monachos, uti jam dictis apparet, asservato, partem ullam deesse, suadeat, integrum etiam illud penes hos esse, verosimilius videtur.

APPENDIX

ALTERA

De Scriptis, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur.

C
Quæ sint
Scripta,
Areopagitæ
nomine cir-
cumferri
solita.

Ex Operibus, quæ a Dionysio Areopagita concinnata feruntur, alia adhuc estant; alia, si unquam exstiterint, jam deperdita, ex Operibus, eidem Dionysio adscriptis atque adhuc estantibus, in quibus citantur, dumtaxat innotescunt. Ac priora quidem libris quatuor, quorum primus de Cælesti Hierarchia, secundus de Ecclesiastica Hierarchia, tertius de Divinis Nominibus, quartus de Mystica Theologia inscribitur, Epistolisque insuper decem constant, quarum quatuor ad Cærum, una ad Dorotheum, una ad Sosipatrum, una ad Polycarpum, una ad Demophilum, una ad Titum, ac una denique ad Joannem Evangelistam data notantur. Quod autem ad Opera, modo non extantia, aut certe, si unquam exstiterint, jam deperdita, spectat, isthæc sex omnino constituerint libros, quorum primo de Theologia mystica, secundo de Anima, tertio de Hymnis divinis, quarto de Justo et divino Judicio, quinto de iis, quæ intelligentia et sensu percipiuntur, ac sexto denique de Hypotyposibus seu de Informationibus Theologicis fuerit tractatum. Porro libris adhuc estantibus, qui a Dionysio Areopagita fuerint contexti, a nonnullis adhuc Epistola ad Apollonem, alteraque de obitu

Pauli ad Timotheum scripta, accensentur; verum cum et hæc, et illa indubitatas, uti inter eruditos convenit, suppositionis notas præferant, ac passim ab ipsismet Operum Areopagiticorum patronis Dionysio Areopagitæ abjudicentur, binis hisce lucubrationibus præteritis, sintne aliæ, supra recensitæ atque adhuc estantes, a Dionysio Areopagita, cujus nomine inscribuntur, profectæ, dumtaxat fere controvertitur.

Ac alii quidem, quorum opinio a seculo sexto aut certe septimo ad seculum usque sextum decimum apud omnes fere, paucis dumtaxat subinde reclamantibus, invaluit, Scripta illa omnia Dionysio Areopagitæ, cujus nomen præferunt, esse attribuenda, arbitrantur: alii contra, nec ipsi numero pauci, qui seculo sexto decimo ac serius floruerunt, Opera illa universa, etsi etiam ipsemet auctor per ea, quæ scribit, Dionysium Areopagitam sese loco non uno prodant, penitus abjudicant, eaque adulterina huicque Sancto nostro esse supposita, pronuntiant. Hisne ergo, an illis assentiendum sit, in hac Appendice discutere aggredior. Ac mihi quidem Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomen proferunt, vere Sanctum hunc non habere auctorem, longe probabilius apparet; ut autem hanc meam opinionem stabiliam, non omnia, quæ apud auctores, idem ante me opinatos, passim inveniuntur, rationum momenta adducam, sed ut hic, quantum fieri poterit, brevitati studeam, ea dumtaxat, quæ validiora existimaro. Id itaque, rationes interim, quæ pro dictis Operibus Dionysio Areopagitæ adscribendis militant, minime etiam in jam nunc subjiciendo tractatu neglecturus, ut præstem, a probando de Operibus illis, quod inde ad meam, quam jam indicavi, opinionem momentum non exiguum accessurum, putem. omnium prorsus Patrum, qui quatuor primis æræ Christianæ seculis floruerunt, silentio ducam initium, alia deinde, quæ eundem ad finem conducunt, argumenta adducturus. Ceterum e variis Operum Dionysianorum editionibus, quæ prodierunt, Corderiana anni 1633 ut plurimum me usurum, præmoneo, remque ipsam, cap. sequenti aggredior.

et quid in
hac Appendi-
ce præstan-
dum sit, ex-
ponitur.

CAPUT I.

An Dionysii Opera ab ullo e Patri-
bus, qui tribus primis æræ Chri-
stianæ seculis floruerunt, fuerint
citata.

Cum nullus prorsus Patrum, qui primo et secundo æræ Christianæ seculo floruerunt, Opera, sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, citasse memoretur, idque ipsimet, qui Opera illa Sancto nostro adscribenda contendunt, fateantur, ad seculum tertium progredior. Hoc itaque offert duos, Origenem videlicet et Dionysium Alexandrinum. Ac priorem quidem, qui circa annum 250 floruit, Dionysium Areopagitam, aut hujus, si maxis, Opera citasse, posteriorem vero non tantum citasse, sed et Scholiis illustrasse, affirmant, qui, ut Sanctum faciant genuinum Operum illorum auctorem, decertant. Anne ergo id affirmantibus assentiendum sit, dispiciamus. Origenes, aiunt, Homilia prima in S. Joannem sic scribit: In ipso enim,

Origenes Dio-
nysiana Ope-
ra, contra ac
contendant.

A enim, ut loquitur os divinum, movemur et sumus; et, ut ait magnus Dionysius Areopagita, esse omnium est super essentiam divinitas. Sane hic Dionysius apertissime citatur, adductumque ex ejus Operibus testimonium Hierarchiæ Cælestis cap. 4 legitur; verum quid inde? Homilia in S. Joannem, non Origenis, sed quemadmodum inter eruditos omnes convenit, auctoris alterius, cujus ignoratur nomen, factus sunt. Liqueat id vel ex eo, quod qui Homilia illas adornavit, sermonem in hisce de Manichæis et Arianis, qui non nisi post Origenem sunt exorti, instituat. Adhæc in ipsamet illa Homilia, in qua Dionysius Areopagita citatur, eorumdem hæreticorum errores oppugnat; ut deductum ex hac Homilia argumentum nihil omnino roboris habeat, quo citatum ab Origene fuisse Dionysium Areopagitam, evictum dent.

4 Nec est, cur ex illa, hunc equidem a seculi, si non tertii, quarti saltem auctore fuisse citatum, etiam contendas. Quo enim tempore is, qui Homilia laudatas concinnavit, floruerit, in obscuro est, nihilque omnino occurrit, quod ætatem ejus seculo sexto anteriorem facere nos cogat. Atque hæc modo adducta satis superque, quantum reor, ostendunt, enerve prorsus esse, quo, Dionysium Areopagitam sive ab Origene sive a Paris fere aut superariæ ætatis auctore fuisse citatum evincant, argumentum, e laudata Homilia petitur. Ad S. Dionysium, Alexandrinum episcopum, quem anno 265 vitam cum morte commutavit, tom. 2 Octobris, quo de illo actum, jam docui, orationem modo vertimus. Hunc, quod tamen ex dicendis a vero alienum apparet, in S. Dionysii Areopagite Opera seu libros Scholia conscripsisse, plures scriptores affirmant aut certe affirmare queunt videri. Ac hos quidem inter primum locum, ut volunt, tenet S. Anastasius, cognomento Sinaita, qui, seculo vi senescente natus, seculo insequentem diem extremum clausit. Proximus abs hoc est S. Maximus martyr, qui seculo item septimo claruit. Scholiaque in Opera, quæ Dionysii Areopagite nomine circumferuntur, conscripsit. Hisce porro accedunt Nicetas Choniates, qui circa annum 1200 floruit, et Joannes Cyparissiota seu, ut alii scribunt, Cyparissiotus, cognomento Sapiens, qui duodecimo vel tertio decimo (tempus enim, quo eruditus hic Græcus vixerit, sat certo determinari non potest) seculo floruit. Atque hos nec plures scriptores antiquos, ut Dionysium Alexandrinum in S. Dionysii Areopagite libros Scholia conscripsisse, probatum dent, Dionysianorum Operum vindices solent afferre; anne autem illorum seu vero seu putativo testimonio rem conficiant, dispiciendum modo est.

5 Ac primo quidem ex Nicetæ Choniatæ et Joannis Cyparissiotæ testimonio haud multum, quod nimirum remote ab utriusque Dionysii, Areopagite nimirum et Alexandrini, ætate vice-rint, habere possunt præsidii; quod autem ad S. Anastasium Sinaitam et S. Maximum pertinet, aliter de iis, ac nominatim quidem de S. Anastasio Sinaita est loquendum. Ut rite ac commode testimonium ejus seu verum seu supposititium examinare queam, verba omnia, quibus id concipitur, e libro, cui titulus ἰστορία, Latine dux Viæ, Græce simul et Latine e Gretseri, Societatis nostræ sacerdotis, versione huc transcribo. Græca in dicto libro cap. 22 sic habent: Ἀγίουτου, ἕργων ἀκρίστου, μόνον τὸ θεῖον ὑπάρχει, Octobris Tomus IV.

καὶ ἰδοὺ, εὐρίσκωμεν εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον ἐν κερταλίῳ ἐπιγεγραμμένῳ περὶ μεγάλου καὶ μικροῦ περὶ Θεοῦ λόγοντα οὕτως· ἀμείωτον, ἀγέννητον, οὐχ ὡς μήπω γενόμενον, ἢ ἀτελειώτον, ἢ ὑπὸ τοῦδε, ἢ τῷδε μὴ γενόμενον, οὐδ' ὡς μηδαμοῦ μηδαμῶς ἐν, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων ἀγέννητον. Εἰπάν δὲ ὑπὲρ πάντων ἀγέννητον, πολλὰ ἀγέννητα ἐσήμανεν, ἥτοι ἀκρίστα. Καὶ μὴν πῶς τοῦτο δυνατόν; οὐδέτις γὰρ ἀγέννητος, εἰ μὴ μόνος Θεός. Ταύτην γοῦν τὴν χρίσιν παρήγαγε Μανιχαῖος τις, βουλλόμενος δεῖξαι καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ὕδατα ἀκρίστα, τοῦτ' ἐστὶν, ἀγέννητα. Πέλλητε μίαν οὐσίαν λεγούσης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πάντας τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, ὁ αὐτὸς θεῖος καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος πολλὰς οὐσίας ὀνομάζει τὰς ἀνω θυσάμεις· ὁ γοῦν μέγας Διονύσιος, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ὁ ἀπὸ ῥητόρων ἐν τοῖς σχολίοις, οἷς πεποίηκεν εἰς τὸν μακάριον συνώνυμον αὐτοῦ Διονύσιον, οὕτω λέγει, ὅτι ἀγέννητος εἶσθεν καλεῖν ἢ ἔξω φιλοσοφία πᾶσαν ἀόρατον φύσιν· ἰμοίως καὶ οὐσίας τὰς ὑποστάσεις· καὶ τοῦτου φησὶ κατὰ τοὺς ἔξω εἶρηται τῷ ἁγίῳ Διονύσιῳ αἱ τοιαῦτα φωνὰ καταχρηστικῶς· ὅστε οὐ χρεὶ ἀσκόπως καὶ κατὰ τὸ ἡμῶν δοκοῦν ἐρμηνεύειν τὰς τῶν ἁγίων φωνὰς κατὰ καὶ σήμερον ποιῶσι τῷδε.

6 Latina autem, quæ Græcis hisce respondent, sequentia hæc sunt: Solus Deus ingenuus est ac increatus: et tamen apud S. Dionysium (nimirum Areopagitam, apud quem, quæ hic subduntur, lib. de Divinis Nominibus cap. 9 invenio) in capite, cujus inscriptio est: " De Magno et Parvo, " hæc de Deo leguntur: " Nullus egens, quod augeri minui non possit; " ingenuum, non quasi nondum genitum, seu " quasi imperfectum sit, seu non sit, aut ab " hoc aut hoc non sit, neque ut quod nusquam " nulloque modo sit, sed quod super omne " ingenuum sit. " Dicens porro, " super omne " ingenuum, " multa ingenua seu increata significavit. Et quomodo hoc fieri potest? Nullus enim ingenuus est præter solum Deum. Hanc igitur partem inseruit Manichæus quispiam eo consilio, ut ostenderet, etiam angelos, animam et aquas increata esse, hoc est, ingenua? Rursus cum Ecclesia doceat, unam esse angelorum substantiam, idem divinus et Apostolicus Dionysius nominat supernas virtutes " multas substantias. " At magnus Dionysius Alexandrinus, ex Rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cognominem Dionysium, hæc habet: Externa Philosophia ingenuam appellare solet omnem naturam inaspectabilem, similiter et hipostases substantias. Ex cujus more S. Dionysius his locis est locutus, improprie nimirum has voces usurpans. Quocirca non debemus improvide et temere Sanctorum dicta interpretari, sicut hoc tempore nonnulli consueverunt.

7 Ita S. Anastasius Sinaita; hisce autem verbis, Scholia fuisse a S. Dionysio, patriarcha Alexandrino, in S. Dionysium Areopagitam conscripta, luculentissime testatur, ut plerique, qui Opera, Dionysii Areopagite nomen præferentia, sancto huic Atheniensi episcopo adscribunt, præfracte, nec prorsus immerito, contendunt; nihilominus tamen ii, qui Opera illa S. Dionysio Areopagite adjudicant, Scholia in isthæc a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, fuisse conscripta, inficiantur; ut autem jam adductum, quod sibi in speciem saltem adversari fatentur, S. Anastasii Sinaitæ testimonium seu infringant seu emerent, non unum omnes adhibent responsum. Alii enim, quos

AUCTORE
C. B.

et Latine dan-
tur, Anasta-
sio Sinaitæ
attributa,
haud obscu-
re,

F

contra ac
nonnulli,

AUCTORE
C. B.

quos inter Pearsonius in Epistolarum S. Ignatii Vindicis cap. 10 locum tenet, contendunt, Dionysium, qui, ut apparet, ab Anastasio Sinaita aliisque supra relatis Scholia in Dionysium, sibi cognominem, scripsisse asseritur, non pro S. Dionysio, Alexandrino episcopo, sed pro antiquo quodam rhetore seu oratore, qui a S. Dionysio Alexandrino sit diversus, esse accipiendum, sicque Anastasium a vero deflectere, huicque adeo sancto Alexandrino episcopo Scholia in Areopagitam perperam adscribere; alii contra, a S. Dionysio episcopo Alexandrino, Scholia quidem in Dionysium sibi cognominem scripta fuisse, affirmant; per hunc tamen non Dionysium Areopagitan; sed alterum quemdam, Dionysium forte Corinthiorum episcopum, secundo ævæ Christianæ seculo scriptis etiam clarissimum, intelligunt. Verum eis, qui Dionysium, Operum Areopagiticorum scholiasten, pro rhetore quodam antiquo Alexandrino, qui a S. Dionysio, patriarcha Alexandrino, fuerit diversus, accipiunt, assentiendum non esse, Operis nostri tom. 2 Octobris pag. 112 num. 49 et binis seqq. jam ostendi.

B
sed, quemad-
modum hic
ostenditur,

S Quod autem ad eos, qui per Dionysium, Dionysio Alexandrino cognominem, in quem hic Scholia scripsisse a S. Anastasio Sinaita aliisque supra memoratis asseritur, Dionysium Corinthiorum episcopum aut alterum homonymum intelligendum contendunt, jam spectat, eis ego quidem in jam nunc cit. Operis nostri tom. pag. 115 assentiendum pronuntiavi. Verum, re iterum ad eam rem revocata, non possum, quin, quam primum fueram amplexus, mutem sententiam. Et si enim Anastasius, in textu supra dato, a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam, cujus ante memineral, Scholia fuisse conscripta, significare volens, accuratius ac melius dicendo, Magnus Dionysius Alexandrinus, ex rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in hunc ipsum Dionysium, quam dicendo, Magnus Dionysius Alexandrinus, ex rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cognominem Dionysium fuisset locuturus, fieri tamen potest, imo re etiam vera factum videtur, ut summam ille ubique in loquendo seu scribendo accuratorem sectatus haud sit, utque adeo suo etiam minus

C

accurato loquendi modo, Scholia a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam fuisse conscripta, significatum voluerit. Et vero, re etiam ipsa significare id illum voluisse, sequenti, quod modo subjungo, quodque me, ut priorem mutarem sententiam, impulit, argumento ostendo. S. Anastasius Sinaita seu is, cujus ex dicendis verba Anastasio sunt supposita, in textu laudato sibi objicit difficultatem, in eo sitam, quod Sanctus Dionysius Areopagita, ubi unus dumtaxat ingenitus est Deus, multa ingenita, ut apparet, appellet, simulque, cum Ecclesia angelos omnes ejusdem esse essentiae asseveret, supernas virtutes nominet multas substantias, sicque supernas virtutes seu angelos essentiae diversæ facere videatur; hanc autem objectionem seu difficultatem ut solcat S. Anastasius, recurrit ad Scholia a S. Dionysio Alexandrino in Dionysium sibi cognominem composita, in quibus hic edocuit, Dionysium, sibi cognominem, e profanæ seu externæ, quæ omnem naturam invisibilem appellare ingenitam et similiter essentias appellare substantias solet Philosophiæ more esse locutum.

9 Quod cum ita sit, Dionysius certe, quem quo objectam difficultatem solcat, e Philosophiæ profanæ more seu abusive locutum a Dionysio Alexandrino in Scholiis, in Dionysium sibi cognominem conscriptis, asseverari, Anastasius ait, non alius quam Dionysius Areopagita exstiterit, cum alias, contra ac Anastasius meditatur, minime tolleretur difficultas objecta. Jam vero, cum id ita sit, nec in his textus ex Anastasio adducti verbis, Magnus Dionysius Alexandrinus, ex rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cognominem Dionysium, hæc habet: « Externa Philosophia ingenitam appellare solet omnem naturam inaspectabilem; similiter et hypostases substantias. Ex cujus more S. Dionysius his locis est locutus, » per Dionysium, Alexandrino cognominem, in quem is Scholia conscripserit, alius Dionysius, quam qui e Philosophiæ profanæ more locutus a Dionysio Alexandrino asseritur, intelligendus videtur. Præterquam enim quod S. Dionysius Alexandrinus Scholiorum potius, quæ in Dionysium Areopagitam, quam quæ in quemcumque Dionysium alium scripsisset, occasione Dionysium Areopagitam abusive supra assignatis locis esse locutum, dicturus fuisse videatur, obscure ac parum apte, ut apparet, locutus fuisset Anastasius, se Scholia in Dionysii Opera esse contexta, præfatus, abusive in hisce locutum asseverari Dionysium dicitur, aliisque per hunc, quam per illum, in quem Scholia scripta, ante dixit, Dionysius deberet intelligi. Quidquid itaque in contrarium arguant, Scholia in Dionysium Areopagitam a Dionysio Alexandrino fuisse conscripta, per verba supra recitata Anastasioque Sinaitæ attributa declaratur.

perperam,
contendunt,
declaratur:

E

10 At vero, inquit, ane ergo re etiam vera Dionysius Alexandrinus in Dionysium Areopagitam Scholia conscripserit, idque S. Anastasius Sinaita est testatus? Mihi equidem nec unum, nec aliud ita habere videtur. Etsi enim verbis, supra e libro, qui Ὀδῆς, Latine Dux viæ inscribitur, recitatis, Dionysium Alexandrinum in Dionysium Areopagitam Scholia conscripsisse, viæ non certo, ut jam ostendi, significetur, ane tamen verba illa Anastasii sint, et an non in hujus textum a posterioris ævi scriptore fuerint intrusa, maxime est dubium. Imo Anastasii verosimillime, ne amplius quid dicam, non esse, ex jam nunc dicendis patet. Anastasius Sinaita verbis supra huc transcriptis proxime hæc sequentia (adi loco supra cit. Gretserum) præmittit, Monumenta patrum, maxime dogmatica, non sunt in omnium gentium sermonem conversa, nec ad omnes regiones perlata. Quo fit, ut heretici quædam adjiciendi, quædam vero demendi occasionem nacti fuerint; quod nos experientia didicimus. Cæterum, ut, quæ jam diximus, manifestiora fiant, in specie quædam depravationum exempla in scriptis Patrum occurrentia commemorabimus. Hactenus Anastasius; quis autem hisce auditis, futurum non expectet, ut ab eo quædam, in quibus heretici vel addendo vel demendo quidquam sanctorum Patrum dicta corruperint, commemorentur? Verum in Anastasii textu supra huc transcripto, qui verbis jam nunc datis proxime subjungitur, quidque certe prolucis est admodum, nullum prorsus corruptionis seu depravationis hujusmodi exemplar sese offert. Petit quidem a semetipso Anastasius, an tria, quæ in recitato a se Dionysii libro de

verum verba
illa Anastasii
non sunt,

Divinis

A *Divinis nominibus cap. 9 occurrunt, sequentia isthæc verba Super omne ingenitum a Manichæo quopiam, ut angelos, animam et aquas increata esse, ostenderet, genuino Dionysii textui inserta haud fuerint; verum iis, quæ mox subjungit, nullum prorsus in hoc depravationis seu corruptionis, a Manichæis factæ vitium cubare, dilucide declarat, uti quisque, qui supra huc transcriptum Anastasii textum attente expenderit, haud difficulter comperiet.*

sed in eum. 11 Jam vero, cum res ita habeat, nec ullum depravationis, contra ac se facturum, proxime ante dixit, exemplar in textu adeo longo aliisque insuper huic subjectis verbis adducat, enimvero vel hinc mihi admodum, ne pejus quid dicam, fit dubium, sitne hic ab Anastasio Sinaitæ profectus, an a scriptore alio in ejus textum intrusus. Hoc porro meum dubium haud parum adhuc ex eo augetur, quod Leo Allatius in Syntagmate de Eugastrimulho pag. 528, Anastasii Sinaitæ librum, qui ὁδηγός, Latine Dux viæ inscribitur, varie esse interpolatum, contendat, hacque in re sibi non paucos assentientes habeat. Sollerius quidem in Appendice ad Patriarchas Alexandrinos, Operis nostri tom. 5 Junii præfata, pag. 118 et seq. Anastasii Sinaitæ ὁδηγός contra severiorem Albertini censuram tuetur; verum, etsi quidem Opus illud minus, quam nonnulli velint, interpolatum esse, ibidem ostendat, ei tamen truncationes additamenta que nonnulla accessisse, haud obscure fatetur, nec ququam, quod verba supra recitata, imo et totum, quod hæc complectitur, caput 22, Anastasii ὁδηγός ab ævi posterioris interpolatore adjecta non fuisse, satis probet, in medium adducit. Et vero, ut verba illa omnia, imo et totum fere dictum caput, ab interpolatione promanasse, existimem, præter jam mox dicta facit Bibliothecæ regię Parisiensis codex Ms. Græcus 1084, seculo decimo, uti iis, qui dictæ Bibliothecæ codicum Mss. Catalogi tom. 2 anno 1740 typis vulgarunt, visum est, exaratus. Ab hoc enim, uti eruditissimus dominus Pingre, abbatie S. Genovefæ Parisiis canonicus Regularis, rei maritimæ astronomus ac Geographus regius, post codicem illum inspectum ac sedulo excussum nos edocere pro summa sua humanitate fuit dignatus, omnia illa, quæ in ὁδηγός editione, a Gretsero curata, abs hisce vocibus χωρισθήσεται εἰς τὸν αἰὼνα τοῦ αἰῶνος, in omnem æternitatem separabitur, pag. 330, lin. 2 occurrentibus, usque ad hæc verba ἄλλ' ἕμα συνήλθον, sed simul convenerunt, pag. 344 lin. 30

B *occurrence, leguntur, penitus exsulant; cum autem in Gretseriana ὁδηγός editione eo intervallo, quod inter binas illas paginas intercedit, totum fere caput 22, omniaque supra ex hoc recitata verba contineantur, fuisse isthæc in codicem Ms., quod ad illam adornandam Gretserus usus est, ab interpolatore intrusa, suspicari fas est.*

hic probatur, fuerunt intrusa; 12 Nec est, quod reponas, laudatum Bibliothecæ regię Parisiensis codicem, a quo verba illa absunt, truncatum potius esse dicendum; quo minus enim merito adstrui id queat, rei, de qua Anastasius agit, series impedit, quæ, verbis illis rescissis seu omissis, nequiquam abruptitur aut interturbatur. Id ex jam nunc dicendis patet. Anastasius de mysterio Incarnationis agens, sequentia hæc verba, supra ex parte jam data, pag. 329 et seq. proloquitur, Ignis divinitatis ab humanitate nullo umquam tempore aut ulla in re separatus est, aut etiam unquam in

omnem æternitatem separabitur; post hæc autem verba in laudato bibliothecæ regię Parisiensis codice Ms., omnibus prorsus, quæ supra recitavi, quæque a Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam scripta, produnt, omissis, proxime sequuntur isthæc, quæ, supra partim e Gretseri editione pag. 344 jam data, Latine in hac pag. 345 ita habent: Sed simul convenerunt divinitas et caro, anima rationis particeps informata. Hæc namque est, quæ dici solet hypostatica unio. Qui duo textus cum sensum neutiquam mutilum seu hiucum conficiant, enimvero laudatum Bibliothecæ regię Parisiensis codicem, quod ab eo, quæ inter ambos illos textus in Gretseriana ὁδηγός editione intercedunt, omnino absint, truncatum esse, pro certo asseverari non potest. Jam vero, cum id ita habeat, aliæque adhuc supra allegata, Gretserianam editionem eo loco, quo ista leguntur, interpolatam potius esse, suadeant, ea sane ac nominatim omnia, quæ in hac, a Dionysio Alexandrino Scholia in Areopagitam fuisse conscripta, indicant, a posterioris ævi interpolatore promanasse, viæ non indubitatum apparet. Verum, inquit, S. Maximus, uti ipsemet in Opere nostro tom. 2 Octobris pag. 114, num. 56 jam docui, virginti quinque dumtaxat annis circiter Anastasii Sinaitæ ætate fuit posterior, hincque Operum Dionysiorum, prout editus existat, scholiastes isdem fere, quæ Anastasius adhibet, quæque supra etiam jam recitavi, adhibitis verbis, Scholia in S. Dionysium Areopagitam a S. Dionysio Alexandrino fuisse conscripta, in suis ad Sanctum nostrum, prout modo edita existant, Scholiis pariter testatur.

13 Fateor; sic habet: imo S. Maximus, qui id testatur, S. Anastasio Sinaitæ multo fortassis adhuc minori spatio supervixerit: verum quid tum? Michaël Le Quien in sua de Areopagiticis Scriptis Opiniõne (adi tom. 2 pag. 420 Venetam anni 1756 Operum Dionysii Areopagitæ editionem) sub initium in Anastasii Sinaitæ, quibus S. Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam attribuntur, supra huc transcripta verba, seu in observationem hisce inclusam ita animadvertit: Hæc porro Anastasii observatio integra etiam legitur inter Scholia (S. Maximo scilicet adscripta) in caput v de Cælesti Hierarchia; cum tamen in vetustis codicibus non existet, sed in recentissimis et editis tantum; ut proinde ex cap. xxii ὁδηγός transumpta sit. Quid si ergo observatio illa, seu verba, quibus, a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam Scholia fuisse conscripta, S. Maximus sit testatus, seculo dumtaxat decimo aut serius Scholiis, a S. Maximo in eundem Dionysium Areopagitam contextis, ab interpolatore fuerint admixta? Quid si etiam illa non ex Anastasii Sinaitæ Opere, quod ὁδηγός, Latine dux viæ inscribitur, sed aliunde fuerint accepta, atque in ipsum etiam Anastasii dictum Opus seu tum seu serius aut etiam paulo citius intrusa? Sane, cum verba, quæ a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam Scholia fuisse conscripta in dicto Anastasii Sinaitæ Opere cap. 22 produnt, ab interpolatore in id, ut jam supra docui, fuerint intrusa, fieri facile potest, imo re etiam ipsa factum fortassis est, ut, quam dixi, interpolatio seculo demum decimo circiter aut paulo serius Operis Anastasiani loco supra relato acciderit. Verum demum etiam, supra huc et ex Anastasii

estque pari modo de istis dem verbis, prout a Maximo exhibentur, loquendum;

ὁδηγός

AUCTORE
C. B.

ἰδὴν et e Scholiis, in Dionysium Areopagitam contextis, transcripta verba, quæ a Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam fuisse adornata, diserte declarant, non ab ævi posterioris interpolatoribus, sed ab ipsismet duobus illis sanctis Viris esse profecta, nec sic certo probari poterit, a Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam fuisse conscripta.

etsi autem
secus foret,
cum Scholia
Dionysio
Alexandrino

14 Fieri enim potest, ut Scholia, ab alio composita, pro Scholiis, a S. Dionysio Alexandrino compositis, SS. Anastasius et Maximus habuerint. Res ea jam nunc dicendis patescet. Michaël Le Quien in Opusculo supra cit. dictoque Operum Dionysianorum editionis Venetæ tom. 2 inserto, pag. 422, S. Joannem Scythopolitanum Scholia etiam in Areopagitam, quæ cum editis S. Maximi in hunc Scholiis confusa exstant, contexuisse, præfatus, mox ita memorat: Anastasius bibliothecarius in epistola ad regem Carolum Calvum de sua Areopagiticorum translatione Latina hoc etiam de Scholiis Græcis, quæ una interpretatus erat, testatur: " Ipsorum au-

B " tem Scholiorum seu Paratheseon, quæcum-
" que in calce sui signum vivificæ crucis habent,
" a Maximo confessore et monacho inventa nar-
" rantur. Cætera S. Joannis Scythopolitani an-
" tistitis esse narrantur. " Nondum hactenus
incidi in exemplar vetus Anastasiane translationis,
in quo Maximi Scholia a Joannis discreta es-
sent. Usserius vero Armachanus in Bibliotheca
Theologica manu exarata, cujus Fragmentum
recitat Guilielmus Cave in Joanne Maxentio
(quem nescio quo stupore, quia monachorum
Scytharum in Occidente causam egit, pro Jo-
anne Scythopolitano accepit) de Scholiis Ma-
ximi et Joannis hæc reliquit observanda: Jo-
" annes Scythopolitanus scripsit in Dionysium
" Areopagitam Scholia pariter ac maximus. Ve-
" rum in libris Dionysii ab anno MDLXXII inclusive
" editis simul confusa sunt Joannis et Maximi Scho-
" lia, quæ non in antiquioribus solum, quæ
" Cyparissioti tempore ferebantur, editionibus fue-
" runt distincta, sed etiam in utroque, quo usus
" est Morellius, codice: in quorum altero ad
" marginem apposita sunt Joannis Scythopolita-
" ni sine nomine Scholia; in altero vero seor-
" sim (post absolutum textum integrum Diony-
" sii) Maximi nomine insignita Scholia, eo bre-
" viora, quod ab amplioribus Joannis, cum
" quibus ea conjunxit Morellius, separata fue-
" rant.

a nonnullis
adscripta,
Joannis Sey-
thopolitani
sint.

15 " Porro vulgata illa Scythopolitani Scholia
" eadem illa ipsa sunt, quæ Dionysio Alexan-
" drino ab aliis sunt attributa. Quod ex senten-
" tia a Cyparissioti ex Dionysii scholiis citata
" patet, quæ in scholiis istis totidem verbis repe-
" ritur. Istam vero sententiam Scythopolitani,
" non Maximi, esse liquet ex Latina versione
" Scholiorum Scythopolitani, a Roberto epi-
" copo Lincolnensi facta, et in bibliotheca
" Collegii Corporis Christi apud Lincolnenses
" asservata, in qua reperitur. " Hæc Usserii ac-
" curati satis critici, ex quibus certo certius fit
hodieque superesse Scholia Scythopolitani in
Dionysium, eaque illa esse, quæ S. Maximo
indiscriminatim assignantur, cum perpauca et
perexigua sint, quorum Maximus parens fuit;
hæcque, interjectis hujusmodi vocibus, *ἕλως*,
εἰς τὸ αὐτό, a Morellio sæpe ab aliis secerni
animadverti. Hactenus laudatus Le Quien, nonnulla
deinde adhuc alia, quibus Scholia in Dionysium

Areopagitam a Joanne Scythopolitano fuisse com- D
posita, perspicue evictum dat, subjungens; senten-
tia autem, ut ad id, ob quod præcipue Lequien
verba huc transcripsi, jam veniam, a Cyparissioti
ex Dionysii Alexandrini Scholiis citata, ob quam,
Scholia, Dionysio Alexandrino ab aliis attributa,
Joanni Scythopolitano adscribenda, Usserius
existimavit, apud laudatum Cyparissiotum, Bibl.
Veterum Patrum edit. Lugd. tom. 21 a pag. 378
insertum, Decade 1, cap. 1 legitur, nihilque est,
quam observatio, qua Dionysius Alexandrinus
epistole, a Dionysio Areopagita ad Titum episco-
pum scriptæ, locum, quo Theologia in mysticam et
philosophicam dividitur, hæcque fidem facere et
adstringere veritatem asseritur, explanans, hisce
primum, quæ quantum ad substantiam apud
Areopagitam ibidem habentur, sequentibus ver-
bis, Theologia philosophica et demonstrans fidem
facit et demonstrat veritatem, in medium
adductis, mox subjungit, Id est, eorum, quæ
dicuntur, veritatem tamquam sigillo quodam obsi-
gnat, et tanquam vinculo colligat et efficit: ut qui
audiunt, credant.

E
16 Altera vero pars Theologiæ, quæ Symbolica
est, per ea, quæ sunt, adjungit ad Deum quodam
ipsius rei habitu et informatione, quod quidem vo-
cavit (nimirum Dionysius Areopagita) *ἰδιόκατος*
μυσταγωγία. Talis est in S. Dionysium Areopagi-
tam sententia, seu observatio, quam, veluti a
S. Dionysio Alexandrino factam, Cyparissiotus
proponit; cum autem in Scholiis in Dionysium
Areopagitam, quæ, quemadmodum e jam dictis
liquet, partim a Joanne Scythopolitano, partim
a S. Maximo sunt contexta, eadem observatio,
iisdem etiam verbis concepta, in præfatum Epi-
stole, a Dionysio Areopagita ad Titum scriptæ,
locum legatur, nec tamen S. Maximus, sed
Joannem Scythopolitanum, uti ex Latina Scho-
liorum Scythopolitani translatione, a Roberto,
inter Prætermisissos ad hunc diem apud nos relato
Lincolniensi sec. XIII episcopo, facta atque in bi-
bliotheca collegii Corporis Christi apud Oxonienses
asservata liquet, habeat auctorem, hanc sane
immerito, Scholia in Dionysium Areopagitam, attri-
bui a nonnullis Dionysio Alexandrino solita, Jo-
anni Scythopolitano esse adscribenda, Usserius exi-
stimavit, maxime cum laudatus Cyparissioti aliud
adhuc Scholion, quod, inter Scholia S. Maximi no-
mine edita exstant, Scythopolitani etiam est, sub
Dionysii Alexandrini nomine Decadis 2 cap. 2 sub-
ministret. Jam vero, cum id ita sit, verosimillime-
que Scholia in Dionysium Areopagitam, Joanni
Scythopolitano adscribenda, S. Maximo Dionysii
Scholiastæ et S. Anastasio Sinaitæ, qui ambo
Joanne Scythopolitano recentiores sunt, præluce-
rint, factum facile esse potest, ut bini hi scripto-
res Scholia, in Dionysium Areopagitam a Joanne
Scythopolitano composita, S. Dionysio Alexan-
drino adscriperint.

F
17 Atque hinc, cum in hisce, externam
Philosophiam solere ingenitam appellare omnem
naturam inaspectabilem, similiter et hypo-
stases substantias, ac Dionysium Areopagitam,
dum supernas virtutes vocat multas substantias,
Deumque super omne ingenitum esse, scripsit,
e philosophiæ externæ seu profanæ more esse lo-
cutum, legissent, id a Dionysio Alexandrino
assertum adstruxerint, prior quidem seu Anasta-
sius Sinaita sic scribens: Magnus Dionysius
Alexandrinus, ex Rhetorum numero episcopus
factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cogno-
minem,

per verba, hic
recitata, S.
Anastasius et
Maximus,

A minem, Dionysium, hæc habet: Externa Philosophia ingenitam appellare solet omnem naturam inaspectabilem, similiter et hypostates substantias. Ex cuius more S. Dionysius his locis est locutus, improprie nimirum has voces usurpans; *posterior vero in Scholiis ad caput v cælestis Hierarchiæ ita notans*; Cur porro, cum Ecclesia doceat, omnes sanctos angelos unius esse substantiæ, D. Dionysius (*videlicet Areopagita*) multas virtutes nominat? Magnus ille Dionysius, Alexandriæ episcopus et orator, in Scholiis, a se in beatum Dionysium sibi cognominem concinnatis, notat, externam Philosophiam solere naturam omnem invisibilem ingenitam vocare, uti et essentias supposita; atque hinc ait, abusive voces istiusmodi a sancto Dionysio fuisse usurpatas.

eo, qui hic exponitur.

18 At vero, ut, quæ opinioni mea jam explanatæ adversari videntur, modo etiam exponam, Bernardus de Rubéis Ordinis Prædicatorum in sua, quam recentioris Operum Dionysianorum Venetiis anno 1756 adornatæ editionis tom. 2 inseruit, contra Michaëlem Lequienaliosque Dissertatione cap. 5, sententiâ, qua contexta in Dionysio

B sium Areopagitam Scholia, Dionysio Alexandrino attributa, Joanni Scythopolitano reddenda esse, Usserius Armachanus (adi Leguini verba, num. 14 et seq. recitata) existimavit, exposita, ita mox subiungit: At mirum, inquit ego, maxime fuerit, Anastasium Sinaitam, qui sexto seculo vitam agebat, eamque, ut summum ad initia seculi septimi traduxit, ut Bollandi continuatores notant ad diem xx Aprilis, Scholia ignorasse Joannis Scythopolitani ejusdem seculi sexti scriptoris, eademque Dionysio Alexandrino attribuisse! Equidem loca duo, quæ Cyparissiota profert capite i Decadis primæ et capite 2 Decadis secundæ sub nomine Dionysii Alexandrini totidem verbis reperiuntur in Scholiis, quæ sub nomine S. Maximi prodierunt: et miratio subit major, Joannis Scythopolitani nomen deleri oblivione potuisse, ejusque loco substitui Magnum Dionysium, Alexandrinum episcopum et oratorem! Ita illi; verum Bollandi continuatores, decessores nostri, Anastasium Sinaitam ut summum ad initia seculi septimi dumtaxat vitam protraxisse, ad xx Aprilis diem non notant; aiunt quidem, Anastasium vivendo (tom. 2 dicti mensis pag. 850 num. 2 videlicet) ad Heraclii tantummodo (eum enim tum obiisse, additio marginalis indicat) tempora pervenisse; verum, cum Heraclius, uti ipsimet notant, ab anno 610 usque ad annum 641 regnarit, nequam impediant, quo minus usque ad postremum hunc annum Anastasii obitus possit differri. Imo vero nihil, quo minus ad annum usque 660 circiter Anastasius Sinaita vivisse credatur, obstat, Sollerius noster in sua ad patriarchas Alexandrinos Appendice, tom. 5 Junii præfata, pag. 118 num. 68 existimavit.

modo impu-
si, pro Scho-
liis, a Diony-
sio Alexan-
drino
adornatis,

19 Porro cum id ita habeat, ac Joannes Scythopolitanus seculo quinto, media sui parte jam elapso, floruerit, vitamque seculi proxime insequentis initio, ut Bernardus de Rubéis supra laudatus in Dissertatione, quam Venetæ Operum Dionysianorum editionis tom. 2 præmisit, cap. 3 docet, cum morte commutarit, seculo propemodum integro Anastasium ætate præcessit. Quod cum ita sit, contexta a Joanne Scythopolitano in Dionysium Areopagitam Scholia Anastasium Sinaitam ignorasse, eademque Dionysio Alexandrino attri-

buisse, mirum adeo laudato Bernardo de Rubéis videri haud debuit. Ad hæc facile factum esse potest, ut Severani hæretici, Patrum libros falsare ac depravare, uti idem Anastasius Sinaita in suo $\alpha\delta\rho\rho\phi$ seu Viæ duce loco non uno prodit, assueti, adornata a Joanne Scythopolitano in Dionysium Areopagitam Scholia ante Anastasii ætatem transcripsissent, usque, sublato genuini auctoris nomine, Dionysii Alexandrini nomen, quo, quæ in rem suam in collatione Constantinopolitana anno 532 laudantur, Dionysii Areopagite Opera pro veris Sancti hujus Operibus esse habenda, contra catholicos, qui id tum negarant aut certe in dubium recocarant, sustinere possent, præfuerint. Quid si ergo Scholiorum, a Joanne Scythopolitano scriptorum et tamen Dionysii Alexandrini, relictæ eorundem auctoris nomine notatorum, exemplar Anastasio præluxerit, cumque in hoc Scholion, sequentibus hisce in caput quintum Cælestis Hierarchiæ conceptum verbis, Externa Philosophia ingenitam appellare solet omnem naturam inaspectabilem, similiter et hypostates substantias; ex cuius more S. Dionysius (nimirum Areopagita) his locis est locutus, improprie nimirum has voces usurpans, legisset, supra huc transcripta verba, quibus Scholion isthoc magno Dionysio, Alexandrino episcopo, adscribit, in litteras miserit, eaque deinde etiam S. Maximi, Dionysium Areopagitam Scholiis illustrans, adoptarit atque transcripserit?

20 Rem sane ita factam esse posse, dilucide patet. At vero, inquit, si Scholion, proxime huc transcriptis verbis conceptum, a Joanne Scythopolitano fuerit compositum, ut quid iisdem conceptum verbis Scholion hodie inter Scholia, solius S. Maximi nomine edita, et tamen, ut dictum, cum Scholiis, a Joanne Scythopolitano contextis, confusa, non reperitur. Respondeo, factum id esse posse, quod, cum Joannis Scythopolitani Scholia cum S. Maximi Scholiis in amborum editione conjungantur, proximeque huc transcriptum Joannis Scythopolitani, ut apparet, Scholion in S. Maximi Scholio supra recitato, quo Scholia in Dionysium Areopagitam Dionysio Alexandrino a Maximo adscribuntur, contineatur, solum hoc postremum Scholion, priori, ne bis idem dicerent, præterito, recitare visum sit iis, qui Scholia illa seu transcripserunt seu in lucem publicam typorum beneficio miserunt. Atque ita simul modo habemus, non tantum qua ratione, ut Joannis Scythopolitani Scholia ignorarit Dionysioque, Alexandrino episcopo, S. Anastasius, imo et S. Maximus adscripserit; verum etiam qui Joannis Scythopolitani nomen deleri seu e Scholiis, quæ id præferebant, tolli illiusque loco Magnus Dionysius, Alexandrinus episcopus et orator, substitui potuerit. Sedulo itaque omnibus jam expensis, mihi sane, vel supra huc transcriptos, in quibus Scholia, in Dionysium Areopagitam a Dionysio, Alexandrino episcopo, contexta citantur, SS. Anastasii Sinaitæ et Maximi textus in amborum horum Sanctorum Opera a posterioris ævi interpolatoribus fuisse intrusos, vel certe, ut et Anastasius et Maximus Scholia hujusmodi citarint, impostorum vel plurium vel certe unius fraude esse effectum, verosimillimum apparet.

21 Ac mihi quidem, impostoris cujuscumque arte, ut Anastasius Sinaita Scholia, in Dionysium Areopagitam a Joanne Scythopolitano contexta, pro Scholiis a Dionysio Alexandrino compositis

AUCTORE
C. B.

habuerint;
certe vel
fraude fue-
runt decepti,
vel interpola-
ti sunt.

F

Postremus
autem tam
quantum ad
S. Anastasi-
um,
positis

ACTORE
C. B.

positis laudavit, factum esse, multo minus verosimile videtur, quam textum supra huc transcriptum, in quo Scholia, a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam conscripta, memorantur, a posterioris aevi interpolatore in Anastasii Ὀδηγῶ loco supra cit. fuisse intrusum. Ea sedet sententia, primo quidem, quod, an jam inde ab Anastasii aetate Scholia, in Areopagitam a Joanne Scythopolitano contexta, Dionysio Alexandrino fuerint re ipsa adscripta, admodum sit dubium; secundo quod, an in Latina (adi iterum Lequieni verba supra recitata, uti etiam Bernardum de Rubéis Dissertationis, quam Venetae Operum Dionysianorum editionis tom. I praemisit, cap. 3) Scythopolitani Scholiorum translatione, a Roberto Lincolnensi seculo XIII facta ac in bibliotheca Oxoniensi assertata, Scholion tale, quale num. 19 exhibui, occurrat, compertum haud habeam; tertio quod in antiquissimo bibliothecae regiae Parisiensis codice supra laudato ab Anastasii Ὀδηγῶ absit textus supra huc transcriptus, in quo Scholia, a Dionysio Alexandrino in Areopagitam contexta, laudantur; ac quarto denique, quod, cum equidem ex iis, quae supra de Joanne Cyprisiotâ disserui, seculo XII aut XIII, quorum altero is, ut apparet, floruit, Scholia quaequam in Areopagitam, quae, a quocumque demum essent composita, a Dionysio Alexandrino composita a nonnullis credebantur, exstitisse videantur, facile factum esse possit, ut ea inter jam inde etiam a seculo decimo fortassis contexta, Scholion, quale num. 19 exhibui, exstiterit, idque idcirco S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomine in Anastasii Ὀδηγῶ fuerit intrusum.

quam quantum ad S. Maximum ob rationes,

22 Quod autem ad S. Maximum jam spectat, mihi pariter eum, nisi forsitan, (quod tamen non puto) quibusdam illis, qui Prologum, Scholias in Dionysium Areopagitam, solius S. Maximi nomine editis, praemisit, Joanni Scythopolitano, uti e Morelliana Operum Dionysii Areopagitae editione intelligitur, adscribunt, assentiendum sit, quaequam impostoris arte, ut Scholia in Dionysium Areopagitam, veluti a Dionysio, Alexandrino episcopo, adornata, citaret, impulsus fuisse, reve etiam ipsa citasse, multo minus verosimile apparet, quam in Scholia, solius sancti Maximi nomine edita, a posteriorum temporum interpolatore fuisse intrusum textum, S. Maximo vulgo attributum supraque huc transcriptum, in quo Scholia, a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Dionysium Areopagitam contexta, laudantur. Cur ea mihi sedeat sententia, expono. In praemisso a se S. Dionysii Operibus Prologo S. Maximus ita iis, qui, quod nec Eusebius Pamphili, nec Origenes Dionysii Areopagitae libros seu Opera recensent, sancto illi Atheniensi episcopo haec abjudicant, respondet: Dicendum, quamplurima Eusebium omisisse, quae ad manus ejus non pervenerant. Etenim non dicit, omnia omnino se collegisse; quin imo fatetur, innumerabiles libros ad ipsum nullatenus pervenisse. Etiam multos possem commemorare, quos ipse non habuit, et hos quidem suae regionis, ut Hymenaei et Narcissi, qui sacerdotio functi sunt Ierosolymis. Ego sane in aliquos Hymenaei libros incidi. Sed nec Pantani opera annotavit, neque Clementis Romani, duabus solum epistolis exceptis. Sed neque plures alios. Origenes autem, nescio an omnes, vix certe quatuor recensuit.

23 Maximus itaque, quo Opera, quae Dionysii Areopagitae nomine circumferuntur, re etiam ipsa Sanctum hunc habere auctorem, tueatur, objectioni ex Origenis et Eusebii Dionysianis Operibus silentio petita, nihil reponit aliud, quam Eusebium plurimum aliorum librorum non meminisse, Origenemque vix quatuor memorasse. Verum si S. Maximus, seu rei veritate impulsus, seu impostoris fraude deceptus, in Dionysiana Opera Dionysium Alexandrinum scripsisse Scholia credidisset, quis, quaeso, illum ad objectionem, ex Eusebii et Origenis de Dionysii Areopagitae Operibus silentio petitam, ita fuisse, ut facit, responsurum, in animum inducat? Imo vero quis, eundem Scholiasten sanctum Maximum responsurum non fuisse, existimet, Origenem quidem et Eusebium de Operibus, Dionysii Areopagitae nomine circumferri solitis, non fuisse locutum, verum ea Dionysium Alexandrinum, Origenis aequalem ac Eusebio uno fere seculo antiquiorem, non tantum laudasse, sed et Scholias illustrasse? Sane cum iis omnibus, qui Areopagiticâ Opera vel inficiabantur vel in dubium revocabant, os ocllurus responsione illa fuisset, et tamen, ea ommissa, ad aliam confugiat, Eusebiumque et Origenem non omnes auctores citasse, nihilque proinde ex horum silentio, ut Dionysiana Opera Areopagitae adjudicentur, haberi posse, respondeat, liquet certe vel hinc, Maximum non credidisse, Scholia a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam fuisse contexta. Adhuc si Scholia, quae a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam fuissent conscripta, S. Maximo, ut voluit Operum Areopagiticorum patroni, fuissent ad manum, futurum fuisse quis credat, ut eorundem in suis Scholiis uno duntaxat loco supra memorato mentionem fecisset?

24 Certe testimonium adeo grave, quale erat illud S. Dionysii Alexandrini, non omisisset S. Maximus, sed ipso veluti novo lumine Prologum suum, suaque Scholia illustrasset; id autem cum ita sit, nec tamen fecerit S. Maximus, an vero indubitatum apparet, illum praeculis nulla in Dionysium Areopagitam habuisse Scholia, quae seu fraude deceptus seu rei veritate adductus Dionysii Alexandrini crediderit. Quod cum ita habeat, sane attributum S. Maximo in Areopagitam Scholio, quod num. 17 huc transcripsi, quodque, ut num. 13 e Lequieno docui, a vetustis codicibus abest, in S. Maximi Scholia, vel ex Anastasio Sinaita, in cujus Ὀδηγῶ jam inde a seculo XII ac forsitan etiam citius jam fuisset illatum, vel aliunde a posterioris aevi interpolatore fuisse intrusum, verosimilius apparet. Porro cum e jam dictis textus bini, quorum alter S. Anastasio Sinaitae, alter S. Maximo solet adscribi, verosimilius tam in hujus Scholia, quam in illius Opus, quod Graece Ὀδηγῶ, Latine Dux viae, inscribitur, per recentioris aevi interpolatorem fuerint intrusi, erit fortassis non nemo, qui modo, ut in dictis binis textibus S. Dionysio, Alexandrino episcopo, Scholia in Areopagitam attribuantur, factum esse contendat inconsiderata ejusdem interpolatoris praecipitania, qui cum Scholia quaequam in Areopagitam, quae Dionysio, Alexandrino rhetori, adscribebantur, sibi praelucencia haberet, haec, re non satis examinata, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, quod hunc cum rhetore illo homonymo perperam existimaret eundem, adscripserit.

25 Atque

A
asperrandum
propterea est
reite nostra
seu id.

25 Atque hoc quidem nec prorsus mihi displicet, nec cum iis, quæ jam dicti, ex toto pugnat, cum Scholia a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Areopagitam fuisse contexta, non asseruerim, sed tantummodo, id fecisse Sanctum illum, vel in binis mox iterum memoratis textibus, in S. Anastasii *Ὁμολογία* et in S. Maximi Scholia interpolatoris manu intrusis, vel ab ipsismet duobus hisce Sanctis, impostorum arte deceptis, asseverari docuerim; etsi autem jam inde a seculo decimo fortassis, quæ S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomen prætulerint, composita in Areopagitam Scholia seculo XII aut XIII exstitisse mihi videri, edixerim, haud tamen re ipsa Scholia hujusmodi, nedum inter hæc Scholia, quæ num. 19 exhibui, exstitisse, pro certo asseveravi. Scholia interim quæpiam, quæ Dionysii, Alexandrini rhetoris, nomen prætulerint, nec tamen S. Dionysio, Alexandrino episcopo, debuerint adscribi, exstitisse haud satis cum iis, quæ tom. 2 Octobris pag. 112, num. 49 et tribus seqq. disserui, concordat. Ibi enim, per Dionysium, Alexandrinum rhetorem, a quo Scholia in Areopagitam fuisse conscripta a Niceta Choniata et Joanne Cyparissiota dicuntur, non rhetorem Alexandrinum, a S. Dionysio, patriarcha Alexandrino, distinctum, sed hunc ipsum Sanctum intelligendum, statui. Verum id dumtaxat, feci, quod per lectus, num. 17 huc transcriptos, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, Scholia in Areopagitam a SS. Anastasio Sinaita et Maximo attribui, tunc existimarem, nec binos hosce Sanctos fuisse vel impostorum arte in re illa deceptos, vel scriptoris recentioris manu interpolatos, suspicarer. Cum autem horum alterutrum locum e jam dictis obtineat, et quidem, e præfatis textibus alterum in Anastasii *Ὁμολογία*, alterum in S. Maximi Scholia fuisse ab interpolatore intrusum, verosimilius appareat, enimvero sive is Scholia, quæ, a Joanne Scythopolitano contexta, S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomen aperte prætulerint, sive alia, quæ, quod a Dionysio, rhetore composita notarentur, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, perperam adscripserit, sibi prælucentia habuerit, ad rem nostram, ut consideranti patecet, parum facit.

C
seu quod de
Anastasio le
bro potest
objici, quid-
quam officit.

26 Verum, etsi res ita habeat, nequiquam tamen assentiri queo illis, qui Scholia, S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomine inscripta, Niceta et Joannis Cyparissiotæ ætate non exstitisse, ex eo contendunt, quod ab aliis, qui vel æqualis vel superioris ætatis sint, scriptoribus scholia hujusmodi haud citentur; cum enim, qui ita arguunt, Scholia equidem, quæ Dionysii, Alexandrini rhetoris, nomen prætulerint, tunc exstitisse, non possint non admittere reque etiam ipsa admittant, nec hæc tamen ab aliis, quam a Niceta et Joanne Cyparissiota, laudentur, perperam sane illos eo, quo dicti, modo arguere, nemo non videt. Ceterum si liber, Græce *Ὁμολογία*, Latine Dux viæ inscriptus, qui Anastasio Sinaitæ attribuitur, diversis forsitan, ut Richardus Simon Bibliothecæ selectæ tom. 2, cap. 2 contendit, excerptis, partim ex ipsismet Anastasii, partim ex aliorum scriptorum lucubrationibus a compilatore collectis, constet, nec sic e libri dicti textu, num. 19 huc transcripto, quidquam habeatur, ut Scholia a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Dionysium Areopagitam fuisse conscripta credantur: in ea enim hypothesi caput *Ὁμολογία* 22, e quo textus ille num. dicto recitatus, acceptum forte ex auctoris scripto fue-

rit, qui Scholia, quæ a S. Dionysio Alexandrino composita non erant, pro Scholiis, quæ a sancto hoc antistite essent contexta, per errorem habuerit. Ut sit, cum equidem in dicta hypothesi dubium admodum, sine ab Anastasio, an ab altero præfatum *Ὁμολογία* caput profectum, sit futurum, nequiquam id fuerit Scholia in Areopagitam vindicare S. Dionysio, Alexandrino episcopo, natum. Atque hæc de Scholiis illis, ut quod inde potissimum, qui Dionysiana Opera Areopagitæ adscribunt, opinioni suæ stabilienæ argumentum repetunt, omnino enervarem, tam fuse disserui; quod modo adhuc monuisse contentus, ad ea, quæ cap. seq. discutere statui, progredior.

AUCTORE
C. B.

CAPUT II.

An Dionysiana Opera seculo IV vel a concilio Nicæno, vel a SS. Athanasio, Gregorio Nazianzeno et Chrysostomo fuerint citata.

E

In Arabicis primi Nicæni Concilii exemplaribus canones octoginta, a pluribus Orientis sectis, Jacobitis videlicet, Nestorianis, Abyssinis, imo et a Græcis et Maronitis, summa in veneratione habiti, quos Pisanus et Turrianus Latinos reddidere, quosque esse legitimos, Abraham Echellensis Maronita contendit, leguntur; cum autem in horum canonum trigesimo primo, ubi modus recipiendi in Ecclesiam eos, quos hæreticos fuisse constat, traditur, sequentia hæc verba, Et postquam hæc fecerit episcopus vel sacerdos, in cujus manibus est, debet ungere eum oratione Chrismatis et ter signare signo Crucis unguendo et orando super eum orationem Dionysii, occurrant, eaque, ut aiunt, Hierarchiæ ecclesiasticæ cap. 7 exhibeantur, nullum omnino, quin ante illud concilium, anno 325 ac proin seculo IV celebratum, Dionysiana Opera laudata, scriptaque adeo etiam fuerint, dubium superesse, contendunt Areopagitici seu qui Opera, Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, pro geminis Sancti hujus Operibus habent. Verum quam parum valeat hoc illorum argumentum, nullo negotio potest monstrari. Primo enim antiq̄æ omnes canonum primi illius Nicæni concilii collectiones non plures quam viginti canones exhibent. Secundo Theodoretus lib. 1 Hist. ecclesiasticæ cap. 8 et Rufinus canones dumtaxat viginti duos recensent; etsi enim hic posterior lib. 1 Hist. ecclesiasticæ cap. 6 viginti duos numeret, canonem septimum et octavum partitur in duos.

Nec concilium Nicænum, anno 325 celebratum,

F

28 Tertio exemplaria Nicæni concilii, quæ S. Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus et Atticus Constantinopolitanus ad Patres quinti Carthaginensis concilii transmiserunt, viginti tantummodo Canones numerabant. Quarto Africani episcopi post acquisitos magna cum diligentia in Oriente canones omnes, a Nicæno concilio sancitos, non plures quam viginti nacti sunt. Quinto in ea collectione canonum, qua concilii Chalcedonensis tempore utebatur Græca ecclesia, non nisi vi-

Areopagitam citavit, nec id vel ab Athanasio, utpote Questionibus

ginti